

Kornéli Bea

Öreglányok

Felteszem apám pávatollakkal díszített urnáját a könyvespolc tetejére. Egész egyszerűen nincs pénzem még egy galambdúcnyi sírhelyre sem, úgyhogy kénytelen vagyok magammal hurcolászni az elkövetkezendő pár évtizedben, ami még hátravan. S csak reménykedhetem, hogy nem fogok sokat költözködni, s nem kell gyakran bolygatnom porait. A társaság miatt igazán nem panaszkodhat, most legalább lesz alkalmunk bepótolni az egymás nélkül töltött éveket, anyámmal való válása óta.

A nagyapám még táblabíró volt a hajdani Fővárosi Királyi Bíróságon, az apám már csak géplakatos a Taurus Gumigyárban. Hiába, más kor, más igények. Az öregnek még tellett a nyugdíjából egy impozáns sírkőre a csömöri temetőben, az apámnak még nyugdíjasévekre sem. A szakmunkások korán halnak, a segédmunkások még korábban, legtöbbször a futószalagnál döglük meg két feles és két túlóra között félúton.

Ambivalens gyerekkorom volt, olyan anomáliákkal, amelyek még egy iránytűt is eltérítettek volna, nemhogy engem. Nagyapám állandóan latinul diskurált, két üveg bor után azt morogta, hogy *nulla mihi religio est*¹, amikor a híradót nézte, akkor azt, hogy *rem incredibilem ratus*², apámnak azt, hogy *malum dabitur*³, az anyámnak, aki csak kölcsönkérni járt hozzá, meg azt, hogy *nulla ratione*⁴. A fia volt a másik véglet, aki másról se tudott beszélni, mint villanymotorokról, forgózárakról, elektromágneses fékekről és hőcserélő-rendszerekről. Meg arról, hogy neki nyugalomra van szüksége, mert egész nap nyolcvankilós öntöttvas szelepeket cipel egyik próbapadról a másikra, ellenőrizni hány atmoszférán nyit ki, s ha elnéz valamit, akár a levegőbe is repülhet a fél zuglói lakótelep, az egész tetves rendszerrel együtt, mert akkor már a Főtávnál dolgozott mint kazánlakatos. Anyám sírva fakadt, mikor meghallotta az első szavamat, ami az volt, hogy *szeleptányér*, a második meg az, hogy *divortium*⁵, ami aztán az idők során *divortia notavá*⁶ alakult át. Mindnyájuk közül anyám volt a legerthetőbb, aki magasról

1 nincs lelkiismeret-furdalásom

2 nem hiszem

3 pórul fogsz járni

4 semmiképpen

5 elválás közös megegyezéssel

6 mellékutak

tett mindenkire, mert egész életében csak magával volt elfoglalva meg a Boney M-mel, amit éjjel-nappal üvöltetett apám szalagos Uher magnóján, miközben sohasem tudta megkülönböztetni november hetedikét október huszonharmadiktól, Bratislavát Belgrádtól, Belgrádot meg Bukaresttől, még a rendszerváltás után sem.

Most vigan Aeneas kalandjainak fordításaiból élhetnék, ha nagyapám korai halála félbe nem szakította volna sajátos latinóráinkat. A kaktymbjázavuttal nem sokra mentem, a jogszabályoktól irtóztam, úgyhogy érettségi után a medievisztika tanszéken kötöttem ki, mialatt még hajnalban is apám elektromágneses fékjeiről meg gőzhajtású hengereiről álmodtam, amiket csak lassan váltottak fel az iniciálék, kódexek, krónikák és gesták. Valaha rühelltem, hogy apámnak ilyen selejt a melója, s már csak az elfekvőben tudtunk beszélgetni egy jót a nyolcatmoszféras szivattyúkról meg a V 43-as Ganz mozdonyokról. Túl későn jöttem rá, hogy ez nem is olyan egyszerű és tré, mint amilyennek látszik, s hogy sokkal szebb, mint azt valaha álmodtam.

Egész életemben mást se csináltam, mint anyám elől menekültem, azok voltak a legszebb évek, melyeket nélküle töltöttem. Először akkor, amikor megnyíltak a határok. Rögtön elvált apámtól, s addig irkált a nagyvilágba, amíg hozzá nem ment egy kanadai favágóhoz. Miután a fazon feldobta a talpát, anyám felmarkolta az örökséget, s Új-Zélandra vágatott egy strandpapucs-kereskedővel. Tíz év múlva láttam újra, hánytam az idegességtől a reptéren, annyira elszoktam már a hülyeségeitől. Finnyásan körbenézett és azt mondta, hogy itt milyen rémes a szörvíz, s hogy ez nem *alrájt*. Jó ideje már ennek, azóta ismét megtanult magyarul, de hogy hol van Bratislava, még mindig nem tudja, Pozsonyról meg jobb, ha nem is beszélünk. Deákot is csak a húszezresen ismeri, bár nem hiszem, hogy a számokon kívül mást is figyelne a rohadt bankókon. Bezzeg a Boney M-ről nem feledkezett meg, úgyhogy kénytelen voltam egész nap viaszos füldugókkal közlekedni. Mire végére jutottam Anonymus gestájának, kitalálta, hogy építkezni fog, és a nappaliba egy fűthető medencét terveztetett. Minden stimmelt egészen addig, amíg meg nem kapta az első gázszámlát. Hiába, már a Barátság vezeték sem a régi. Anyám csödközeli helyzetét az anyja nyugdíjával próbálta orvosolni, így magához vette az Ószirózsák Otthonból, s ha ez még nem lett volna elég, hozzánk költöztette a nővérét is a gyerekeivel együtt. Biztos, ami biztos. Hiába szaladgáltam az öreglány lábvizes lavórjával, hiába olvastam fel a tévéújságot, főztem a húslevest, locsoltam a virágait, mégsem volt neki jó semmi. A lábvíz langyos volt, az erőleves forró, a citromfának meg éppen annyi nem volt elég, mint amennyit adtam. Majd szétpukkadt, ha nem dörgölhette az orrom alá perceként, hogy ő maga az a priori tökély, aminél nagyobb tökélyt elképzelni sem lehet.

Takarítottam, mostam, vásároltam, cipeltem a kölyköket az iskolába, mikor meg otthon voltam, így szitkozódtam: *favete linguis!* vagy: *per tacitum!*, ha pedig nagyon bölcs akartam lenni, azt mondogattam nekik, hogy *favete linguis et animis.*⁷ De nem volt semmi keletje. Visszadünnögték, hogy *shut up*, és nyomkodták

7 Hallgassatok! Csendesen! Tartózkodjatok a gonosz szavaktól és gondolatoktól!

tovább a számítógépen a Fallout 3-at. Akármilyen nyelven üvölthettem, hogy *vidd ki a szemetet* vagy *etedd meg a kutyát*, nem értették, csak szaladgáltak tovább a képernyőn, pisztollyal a kezükben, mutánsokat keresve. Nem bírtam a zajt, a fel-fordulást, elmaradtak mellőlem a kódexek, Huizinga és az egész középkor. Nem kellett sokat várnom és megbetegedtem. Felzabálnak a fehérvértestjeim hemoglobinostul együtt, gondoltam, meg ez az átkozott tehetetlenség, ami erősebben húz lefelé, mint bármilyen nehézségi nyomatók. A körülmények és az örökös pénztelenség nem kedvezett állapotomnak. Nem volt mit csodálkozni azon, hogy sem a gyógyszeres kezelés, sem a kemoterápia nem használt semmit. Tanácstalanul nézett rám az orvos a laborban. – Tudja, utálok a Boney M-et, miatta van ez az egész – mondtam.

Amíg a váróban ültem és a napilapokkal babráltam, megakadt a szemem egy hirdetésen. *Ülőmodellt keresek. Telefon: Psittacus, Eois imitatrix ales ab Indis. Colligorex ipso dominae placuisse sepulcro. Ora fuere mihi plus ave docta logui. Vicit et armiferae cornix invita Minerva.*⁸ Idióta, gondoltam, és becsuktam az újságot. De még a vérvétel után se ment ki a fejemből a szöveg, hogy a verssorok számokká alakíthatók, s hogy a számok mögött ül valaki. Tetszett ez a bizarrság, aminek a végére akartam járni. *Psittacus, Eois imitatrix* mondogattam magamban napokon keresztül, s tudtam, hogy olvastam már valahol, csak arra nem emlékszem, hogy hol. Aztán egyik este a homlokomra csaptam a fürdőkádban, hogy tudom már! Persze anyám jóvoltából nagyapám összes könyve a padláson landolt. Nem volt mit tenni, hálóköntösben, zseblámpával a kezemben mehettem kotorászni a szutyokba, hogy megtaláljam, amit keresek. Majdnem szélütést kaptam, mikor felértem, Livius vígjátékain költöttek a galambok, az egerek meg beköltöztek Marcus Aurelius intelmeibe, és akkor még a verebegről nem is beszéltem. Több ezer kötet mállott könyékig a guanóban. Hetekig tartott, míg lehurcoltam, megtisztítottam és elrendeztem őket, de amit kerestem, nem találtam. Pedig ott kattogott a fejemben, és nem hagyott nyugodni egy percre sem. Aztán átnéztem az egészet újra. Végül eléem került egy vékonyka, sűrű borítós antológia, azzal a bizonyos kelet-indiai papagájjal, vettem a telefont és tárcsáztam a sorjelző számokat: (06) 1 577-2613. Kicsengett.

– Itt Minerva – mosolyogtam a kagylóba.

– Na végre! Már hetek óta várom. Mi tartott eddig?!

– Aki enigmákkal szórakozik, az ne türelmetlenkedjen – feleltem.

– Ordas út 15. – mondta a hang, azzal letette.

Ennél rosszabb már úgysem lehet, gondoltam, úgyhogy elfogaskerekűztem a végállomásig és bekopogtam. A várt orgyilkos helyett egy féllábú férfi nyitott ajtót, aki még nálam is betegebbnek tűnt. Visszariadtam, de nem zavartatta magát. – Cukorbaj – mondta köszönés helyett.

Miklós a Széchenyi-hegy lábánál lakott egy lepukkant kúriában. A folyosóról nyílt a szalon, a hálószobák, a konyha, leghátul meg egy télikertből kialakított műterem. Mindenütt fej- és kéztanulmányok, vésők, kalapácsok, kispasztikák,

⁸ Egy papagáj, Kelet-India mókás szárnyasa meghalt. Láthatod a síromon, mint kedvelt engem az úrnőm. Bárha madár voltam, tudtam az emberi szót. Varjú is él, noha gyűlöli harc úrnője, Minerva.

agyagmodellek és bronzhengerek heverték. A szekrényeken, de még a kredencen is drótkonstrukciók, ülő- és állóaktok, a fürdőszobában öntőminták és vöröskódarabok voltak szanaszét. – Jöjjön – intett, és leültetett a szalonba. Töltött két pohár fehérbort, az egyiket felém nyújtotta. A mankók ellenére könnyen mozgott.

– Talán egy évem van hátra – nekem is, gondoltam –, ezért úgy döntöttem, teszek egy kísérletet a *véletlennel*, és feldobtam a hirdetést. Az *esetleget* akartam megmintázni. Adott esetben magát. Tízezerből azt az egyet, aki megértette, hogyan kell felhívni. Nincs rá sok időm, ezért szeretném, ha itt lakna. Mit gondol? Ja, és van még valami, ami sokkal fontosabb. Artúr. Hiányzik neki a sétatárs.

Azt hittem, egy kutyáról van szó, de abban a pillanatban egy ezüstoffekete csóka süvített be az ablakon. Néhány kört tett a szobában, majd rátelepedett egy életnagyságú öntőmunkás tetejére. Kortyoltam egyet a borból. A bútorokon, a szőnyegeken, de még az asztalon is zöldes ürülékpettyek fénylettek. – Artúr a padláson lakik, nem fogja zavarni. A házimunkára nem lesz gondja. Fizetni nem tudok, de talál itt mindent, amire szüksége lehet. Megmutatom a szobáját, aztán eldönti, hogy érdeklí-e a dolog.

– Ugye nem szereti a Boney M-et és semmi effélét? Ha nem zavarja, hogy kezelésre járok, még ma kezdhethünk. Le is kell vetkőznöm?

– Majd igen – felelte. Nem volt sok cuccom, néhány fontosabb gesta, annales, a gyógyszereim, szoknyák, pulóverek, ilyesmi. És az urna.

Miklós a virradathoz igazította reggeleit. A kelő napban, a hatalmas üvegtáblákon szétterülő fényárban itta kávéját. Tavasszal, mikor hozzá költöztem, még tudtam követni a hóbertjét, de nyáron már képtelen voltam a pirkadatban ülni, feküdni vagy állni órákon át. Egyszerűen elaludtam. Ahogy pedig közeledett az ősz, egyre később ébredt, és korábban is feküdt. Olyan volt, mint egy téli álmat alvó *homo ursus*.

Eleinte zavart, hogy úgy kezelt, mint valami anatómialeckét, de az első vázlatok után már egyáltalán nem bántam. Mindenemről külön tanulmányrajz születt, a derékig érő hajamtól a lábkörmeimig. Idáig azt hittem, hogy nincs rajtam semmi látnivaló, de harminchét év után egyszerűen érezni kezdtem a húst, amiben laktam, az ereimet, a pupillákat, a fény sercegését a medencémben. Senkinek nem voltam jó soha, ahogy épp voltam, itt túl hosszú, ott túl rövid, elől sok, hátul kevés, nyafogtak állandóan. Itt meg oltárt emeltek saját tökéletlenségemnek. A formáim köré fonódott az egész életünk. Még Mária, a lágymányosi cigányasszony is az én biologizmusomhoz igazította a takarítást, Artúr a sétáit, Miklós meg az inzulinadagját. Ücsörögtem zivatarban, szélben, tógában és mezítelen, végül annyira hozzászoktam, hogy fel sem akartam öltözni többé. Egyszerűen látszóttam. Bemutattak önmagamnak. Észrevettem a talpam ívét, az árnyékot a lapockámon, a vénák domborulatát. Létezni tanultam. Mindeközben nem sokat beszélgettünk, nem kezdtünk semmiféle monológba nőkről, férfiakról, kamaszkorról. Az anyag, a hétköznapokba csomagolt stációk lenyomata világosabb volt, mint bármilyen mélylélektani szöveg. Kiolvastam történeteit a szeme alatti ráncokból, a megfakult hajcsomókból, a nikotinsárga körmökéből. Rajta pihent minden történés vetülete. A lánggépgyár udvarán töltött nyarak, az egyetemi

évek, az első feleség körmei, a tornacipős bronzszobor a szocialista öntőbrigád bejáratánál, amit végül a cenzúrabizottság bontatott el, mert nem volt elég elvhű, csak élethű, s ami azóta a nappaliban ácsingózott, Artúr legnagyobb öröme. Aztán engem is megalkotott szőröstül-bőröstül, minden csigával, kitüremkedéssel, pihével és tollazattal együtt, ami voltam.

Mikor felhívtam, nem gondoltam, hogy Miklós fog visszavezetni az életbe, és azt sem, hogy őt meg nekem kell kivezetnem belőle. A szétvetett lábakkal könyöklő nőalak születése után látványos hanyatlásba kezdett. Füttyült a pirkadatra, nem diétázott, sokat ivott, káromkodott és telezabálta magát pogácsával. Estére kómába esett. Tárcsáztam a mentőket, visítottam, magamra ráncigáltam egy kétszer nagyobb irhakabátot, és Máriával szaladtunk az intenzívra. Artúr közben a krómsárga csillagok alatt szánkázott, körberikácsolta az egész környéket, majd a kórházi ablak párkányára telepedett, és csőrével kocogtatni kezdte az üveget. – Hess – intettem. – Hess már, te dög! Végül belealudtam az EKG pittyegésébe. Reggelre már nyitva voltak a fakó szemek. – Zsibbad a kezem – nyafogta.

– Ezt ne csinálja többé, mert itt hagyom – mondtam.

– Elkészültem az *esetlegessel*, nincs mit kezdenem magával tovább – suttogta.

– Nehogy azt higgye, hogy ilyen egyszerűen megszabadulhat tőlem. Megszoktam már, és amúgy sincs hová mennem.

A szürke arcon egy fintorszerű mosoly terült el.

– Nem akarok egyedül meghalni.

– Nem fog meghalni. Hazamehetünk végre? – kérdeztem, miközben segítettem levenni a pizsamáját. Felöltöztünk, ittunk egy kávét, és taxit rendeltem.

Rávettem Miklóst, hogy a *lehetésgesből* csináljunk egy sorozatot, és rendezzünk kiállítást belőle. Nem volt elragadtatva, de szó nélkül engedelmeskedett. Tudta, hogy tovább kell csinálnia, ha élni akar még néhány hónapot. Készültek az újabb vázlatok, kísérletezett vöröskövel, fával, mészkövel, kitöltötte a műtermet a kopácsolás, az arányok, a tömeg. Alárendeltük magunkat a témánknak, ami bizarr egységbe rendezte a valóságot. Miklós egyre betegebb lett, romlott a látása, kifekélyesedett a lába, nekem viszont nem volt szükségem kemoterápiára többé, javult a vérképem, gyógyulni kezdtem.

Mindenáron sétálni akartam Miklóssal, mikor meglátta a tolókoszit, üvöltözni kezdett, hogy ő soha, de soha nem ül bele egy ilyen szarba. Artúr kárált, én meg ordítottam, hogy márpedig itt az ideje kimozdulni végre. – Nem! Világos? – sziszegte. Dühöngött még egy darabig, majd odavonszolta magát a masinához, gyanakvóan vizsgálgatta, megtapogatta az ülését, a küllőket, ellenőrizte a fékeket, aztán kinézett az ablakon. Hosszasan nézte a dombokat tarajozó fákat, aztán megadóan legyintett és beleereszkedett a székbe. – Mehetünk – mondta. Egész tavasszal csavarogtunk. Tisztásokon napoztunk, végigjártuk a laposabb csapásokat, és megállás nélkül rosét ittunk. Nyárra elkészültünk a sorozattal, kibéreltem egy galériát az Astoriánál, és meghirdettük a tárlatot.

Fáradtan üldögélt a tolókosziban, és unottan hallgatta a nyitóbeszédet, sértette fülét a taps, a pezsgődugók pukkanása, a műgyűjtők tülekedése. – Vigyen innen – mondta. Kitoltam az utcára, és elsétáltunk a Klinikákig. Hadonászott, tiltá-

kozott, de addigra már a kórteremben feküdt. Másnap mikor benéztem hozzá, alig látszott ki a csövek alól. A karjában infúzió, a mellkasán tapadókorongok, zsinórok mindenfelé. Alig lélegzett. Bőre hamuszürke pergamen, körmei lilák, szemgödörét sötét hártya lepte. Az anyag halála, az antianyag születése, gondoltam. Nem volt ereje kinyitni a szemét, kézfejevel felém matatott. – Nem akarok itt maradni – suttogta. Szóltam egy nővérnek, hogy segítsen. Aláírtam, hogy „saját felelősségre” meg ilyesmi, és eljöttünk. Annyi ideje maradt, hogy elrendezze a kúria körüli papírokat, kifizesse Mariskát és eladja néhány értékesebb szobrát. – Nem fogok megsértődni, ha árulod ezt a romhalmazt, csak várj vele, amíg kihűlök. Itt a pénz a temetésre. Csak semmi giccs, megértted? – ez volt az első alkalom, hogy tegezett.

Áthurcoltam az ágycát a műterembe. Artúr az ablaktáblák felett röpködött. Behúztam egy asztalt az ebédlőből és megterítettem. Esteledett. Most már úgyis mindegy, gondoltuk, és megbeszéltük, hogy lakomát csapunk, még szivart is szereztem hozzá. Miklós alig csipegetett, rá se gyújtott, én viszont piáltam rendesen, és fújtam a füstöt, mint valami tömjént, aztán életünkben először beszélgetni kezdtünk a hollókörmű feleségről, az anyámról, a nagyanyámról, gyerekkoráról, kisebb-nagyobb málháinkról vegelesen. Hajnal felé elhallgatott. Megint kómába esett. Most nem hívtam a mentőket, nem rikácsoltam, nem estem pánikba, csak vártam.

A reggeli fény ezüstburába vonta az erjedésnek indult testet. Behoztam egy mosdótálat, egy szivacsot, lemostam, megfésültem, felöltöztettem és hívtam a hullaszállítókat, de csak napokkal később, mikor már egy egész levendularét sem tudta elnyomni a rothadás szagát. Egyszerűen képtelen voltam megszabadulni a látványtól, ahogy szétterült és napozott rajta a halál.

Minden elmaradt holmimat elhoztam az anyámtól, könyörgött, hogy maradjak, mire én azt feleltem, vegyen egy mosogatógépet. Máriával rendbe tettük a kúriát, letörölggettük a szobrokat, és emlékkiállítását rendeztünk. A hamvasztás után Miklóst is hazahoztam és feltettem a könyvespolcra apám mellé, most már legalább hárman társaloghatunk a V 48-as mozdonyokról, forgózárakról, Rodcsenko függő konstrukciójáról meg a Kummer-féle felületről, természetesen latinul. Csak a nagyapámat sajnálom, hogy nem csatlakozhat a puccos társasághoz, na de akinek flancos sírkő kellett, az ne reklamáljon.